

POSTANOWIENIE

Dnia 21 lutego 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Dończyk (przewodniczący)

SSN Grzegorz Misiurek (sprawozdawca)

SSN Krzysztof Pietrzykowski

w sprawie z powództwa J. S., K. S. i R. S.
przeciwko Przedsiębiorstwu (...) w W.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 21 lutego 2019 r.,
skargi kasacyjnej powodów
od postanowienia Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 27 lipca 2017 r., sygn. akt I ACz (...),

**uchyla zaskarżone postanowienie i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu w (...) do ponownego rozpoznania i
rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w W. postanowieniem z dnia 9 września 2016 r. umorzył postępowanie w sprawie z powództwa J. S., K. S. i R. S. przeciwko Przedsiębiorstwu (...) w W. o zapłatę. W uzasadnieniu wskazał, że pomimo braku wniesienia opłaty od pozwu, pozew został doręczony pozwanemu, który w odpowiedzi na pozew zażądał oddalenia powództwa. Złożenie odpowiedzi na

pozew i przedstawienie w niej stanowiska pozwanego wobec zgłoszonych żądań uniemożliwia dokonanie zwrotu pozwu, nawet wtedy, gdy nie został on opłacony. Stanowisko powodów wyartykułowane w kolejnych pismach procesowych Sąd Okręgowy potraktował jako brak woli kontynuowania postępowania (cofnięcie pozwu), usprawiedliwiający jego umorzenie.

Sąd Apelacyjny w (...) oddalił zażalenie powodów na powyższe postanowienie, wskazując, że wniosek zażalenia mógł zmierzać wyłącznie do uchylenia zaskarżonego postanowienia, a nie do zastąpienia orzeczenia o umorzeniu postępowania, zarządzeniem o zwrocie pozwu, czego domagali się powodowie. Sąd uznał, że mimo iż powodowie nie złożyli wprost oświadczenia o cofnięciu pozwu, to ich kolejne pisma procesowe nie pozostawiały wątpliwości co do tego, że - po zapoznaniu się ze stanowiskiem strony pozwanej - nie wyrażają woli kontynuowania procesu i nie popierają żądań pozwu. Sąd drugiej instancji wskazał również na brak podstaw do zwrotu pozwu przez przewodniczącego, gdyż powodowie nie zostali wezwani do uzupełnienia braku fiskalnego pozwu, a w przypadku nadania pismu biegu - z pominięciem wezwania do uzupełnienia tego - należy stosować art. 130³ § 2 k.p.c. Zgodnie z tym przepisem, przewodniczący wzywa zobowiązanego do uiszczenia należnej opłaty, a w razie bezskutecznego upływu terminu, sąd prowadzi sprawę bez wstrzymywania biegu postępowania, zaś o obowiązku uiszczenia opłaty orzeka w orzeczeniu kończącym daną sprawę w instancji, stosując odpowiednio zasady obowiązujące przy zwrocie kosztów procesu.

W skardze kasacyjnej, opartej na obu podstawach określonych w art. 398³ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c., powodowie wnieśli o uchylenie postanowienia Sądu Apelacyjnego i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania oraz orzeczenie o kosztach procesu.

W ramach pierwszej podstawy kasacyjnej zarzucili naruszenie art. 65 § 1 k.c. poprzez jego błędną wykładnię i przyjęcie, że złożyli oświadczenie o cofnięciu pozwu w sytuacji, w której takiego oświadczenia w rzeczywistości nie złożyli.

Drugą podstawę kasacyjną skarżący wypełnili zarzutami naruszenia art. 130 § 1 i § 2 k.p.c. przez niezastosowanie i zaniechanie wezwania powodów - pod

rygorem zwrotu pozwu - do uzupełnienia opłaty od pozwu, a w przypadku bezskutecznego upływu terminu - zastosowania tego rygoru oraz art. 130³ § 2 k.p.c. przez błędną wykładnię i uznanie, że obowiązek uiszczenia lub uzupełnienia opłaty powstał z innych przyczyn niż wymienione w art. 130³ § 1 k.p.c. albo po wysłaniu odpisu pisma stronom, podczas gdy obowiązek uiszczenia opłaty sądowej od pozwu powstał w chwili wniesienia pozwu, a nie później.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 126² § 1 k.p.c., sąd nie podejmie żadnej czynności na skutek pisma, od którego nie została uiszczona należna opłata, zaś stosownie do art. 10 u.k.s.c., opłatę od pisma należy uiścić przy jego wniesieniu do sądu. Mechanizm usuwania braku fiskalnego pozwu reguluje art. 130 § 1 i § 2 k.p.c. Jeżeli pismo procesowe nie może otrzymać prawidłowego biegu wskutek niezachowania warunków formalnych lub jeżeli od pisma nie uiszczono należnej opłaty, przewodniczący wzywa stronę, pod rygorem zwrócenia pisma, do poprawienia, uzupełnienia lub opłacenia go w terminie tygodniowym, a po bezskutecznym upływie terminu - zwraca pismo stronie.

Natomiast w myśl art. 130³ § 2 k.p.c., jeżeli obowiązek uiszczenia lub uzupełnienia opłaty powstał na skutek rozszerzenia lub innej zmiany powództwa z innych przyczyn niż wymienione w § 1 tego przepisu albo po wysłaniu odpisu pisma innym stronom, przewodniczący wzywa zobowiązanego do uiszczenia należnej opłaty w terminie tygodnia, a jeżeli mieszka on lub ma siedzibę za granicą i nie ma w kraju przedstawiciela - w terminie nie krótszym od miesiąca; w razie bezskutecznego upływu terminu sąd prowadzi sprawę bez wstrzymywania biegu postępowania, a o obowiązku uiszczenia opłaty orzeka w orzeczeniu kończącym sprawę w instancji, stosując odpowiednio zasady obowiązujące przy zwrocie kosztów procesu.

W orzecnictwie Sądu Najwyższego zostało już wyjaśnione, że zwrot pozwu z powodu nieusunięcia jego braków fiskalnych nie jest możliwy po nadaniu mu biegu przez przewodniczącego (zob. postanowienia: z dnia 22 sierpnia 1974 r., II CZ 133/74, nie publ. i z dnia 19 października 1988 r., I CZ 111/88, nie publ. oraz uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów z dnia 26 października 2016 r.,

III CZP 44/188, OSNC 2017, nr 4, poz. 38). W takiej sytuacji zastosowanie ma - wbrew odmiennemu zapatrywaniu skarżących - art. 130³ § 2 k.p.c.; sąd powinien w orzeczeniu kończącym sprawę w instancji nakazać pobranie brakującej opłaty. Wbrew zatem odmiennemu zapatrywaniu skarżących, Sąd drugiej instancji przepisu tego, ani art. 130 § 1 i 2 k.p.c., nie naruszył.

Stosownie do art. 355 § 1 k.p.c., sąd wydaje postanowienie o umorzeniu postępowania, jeżeli powód cofnął ze skutkiem prawnym pozew lub jeżeli wydanie wyroku stało się z innych przyczyn zbędne lub niedopuszczalne. Cofnięcie pozwu jest czynnością procesową, aktem dyspozytywnym powoda, będącym wyrazem rezygnacji z dochodzenia we wszczętym postępowaniu żądania udzielenia ochrony prawnej w postaci skonkretyzowanej w pozwie. Cofnięcie pozwu, będące przejawem odwołalności czynności procesowych, jest działaniem strony realizującej procesowe uprawnienie do pozbawienia własnej czynności procesowej skuteczności prawnej. Cofnięcie pozwu ze zrzeczeniem się roszczenia wywołuje nie tylko skutki procesowe, ale także materialnoprawne (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 czerwca 2007 r., IV CSK 110/07, nie publ.). Ocena złożonego przez stronę oświadczenia dotyczącego rezygnacji z dochodzonej pozwem ochrony prawnej musi być dokonana z daleko idącą ostrożnością, prowadzącą do odczytania rzeczywistych intencji strony, w sposób niepozostawiający wątpliwości, że jest oświadczeniem strony o cofnięciu pozwu.

W sprawie niniejszej Sąd Apelacyjny uznał za zasadne umorzenie postępowania z powodu cofnięcia pozwu, mimo że - jak sam dostrzegł - powodowie nie wyartykułowali wprost oświadczenia o cofnięciu pozwu. Co więcej powodowie - na wezwanie do sprecyzowania swojego stanowiska w sprawie - oświadczyli wyraźnie, że nie cofają pozwu, lecz oczekują zarządzenia jego zwrotu. Oczekiwanie takie wyrazili mimo pouczenia ich o konsekwencjach wynikających ze stanowiska zajętego wobec złożonej przez stronę powodową odpowiedzi na pozew.

Sąd Apelacyjny wyszedł z prawidłowego założenia, że w zaistniałej sytuacji procesowej nie jest już możliwe dokonanie zwrotu pozwu. Jednocześnie jednak bezzasadnie - wbrew wyraźnej i jednoznacznej woli skarżących - uznał, że

nastąpiło skuteczne cofnięcie pozwu, co nie pozwala odeprzeć zarzutu naruszenia art. 65 § 1 k.c.

Zasadność tego zarzutu powoduje konieczność uchylenia zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. orzekł, jak w sentencji.

jw